

תלמוד בבלי מסכת שבת דף עד עמוד ב
והטוחן. אמר רב פפא: האי מאן דפרים סילקא - חייב משום טוחן. אמר רב מנשה: האי מאן דסלית סילתי - חייב משום טוחן. אמר רב אשי: אי קפיד אמשחתא - חייב משום מחתך.

רש"י מסכת שבת דף עד עמוד ב
דפרים סילקא - במ"ם גרסינן, ולא בסמ"ך, כדפירש בהעור והרוטב (חולין קכ, א): מאי קיפה - פירמא, מינציי"ר בלעז +**לחתוך לחתיכות קטנות** +**מחתכו הדק**.
דסלית סילתי - עצים דקים להבעיר אש.
ואי קפיד אמשחתא - לחותכן במדה.
מחתך - העור מקצצו במדה.

תוספות מסכת שבת דף קיד עמוד ב
לעולם למלאכה - וקניבת ירק דברייתא היינו שעושים דק דק דהוי איסור דאורייתא דדמי לטוחן א"נ במחובר.

רא"ש מסכת שבת פרק ז סימן ה
הטוחן אמר רב פפא האי מאן דפרים סילקא* בשבת חייב משום טוחן. **פר"ח** ז"ל עצי דקלים שעומדים (תיכי תיכי) +שיבי שיבי+ כעין נימין שכשמפרק הנימין הללו **יוצא מביניהן כמו קמח דק לפיכך המנפצו חייב משום טוחן** ופי' הגון הוא דומיא דסלית סילתי **ומה שפרש"י דפרים סילקא שמחתך ירקות דק דק פירוש תמוה הוא דבר שהוא אוכל ומחתך אותו דק דק אין שייך ביה טחינה**.

רמב"ם הלכות שבת פרק ז הלכה ה
התולדה היא המלאכה הדומה לאב מאלו האבות, כיצד המחתך את הירק מעט מעט לבשלו הרי זה חייב שזו המלאכה תולדת טחינה, שהטוחן לוקח גוף אחד ומחלקו לגופים הרבה, וכל העושה דבר הדומה לזה הרי זה תולדת טוחן, וכן הלוקח לשון של מתכת ושף אותו כדי ליקח מעפרו כדרך שעושים צורפי הזהב הרי זה תולדת טחינה.

מגיד משנה הלכות שבת פרק ז הלכה ד
ודע שכוונת רבינו היא שכל מלאכה שהיא דומה לאב בדמיון גמור אלא שחלוקה ממנה באיכות הפעולה או באיכות הנפעל הרי זו אב כמותה אבל מלאכה הדומה לה במקצת זו היא הנקראת תולדה. והמשל בזה הקוצר והבוצר שהם בדמיון גמור אלא שחלוקין הנפעלים וכן הזורע והנוטע וכן החורש והחופר שהם חלוקי איכות הפעולה אבל הם בדמיון גמור. עליהם אמרו כולם מלאכת אחת הם. שאם באנו לחלק בהן נחלק במיני הזרעים גם כן ובמיני הכלים אשר יעשה בהם וכיוצא בזה. אבל בשאין שם אלא קצת דמיון כגון המחתך את הירק שאינו דומה לטחינה רק בהעשות מגוף אחד גופים רבים אף על פי שהטחינה משנה הגוף הראשון לגמרי ואין החתוך כן זו הוא תולדה.

כסף משנה הלכות שבת פרק ז הלכה ה
[ה] כיצד המחתך ירק וכו'. כתב הרמ"ך ה"ל לפרש דוקא ירק שאינו נאכל חי אבל ירק הנאכל חי כגון שום וכיוצא בו מותר לחתכו כמו הפת כי היכי דלא תיקשי ליה יה"כ שמותר בקניבת ירק וצ"ע, עכ"ל:

רמב"ם הלכות שבת פרק כא הלכה יח
המחתך את הירק דק דק כדי לבשלו הרי זה תולדת טוחן וחייב, לפיכך אין מרסקין לא את השחת ולא את החרובין לפני בהמה בין דקה בין גסה מפני שנראה כטוחן, אבל מחתכין את הדלועין לפני הבהמה ואת הנבלה לפני הכלבים שאין טחינה בפירות, ומתירין אלומות של עמיר לפני בהמה ומפספס בידו אלומות קטנות אבל לא אלומות גדולות מפני הטורח שבהן.

כסף משנה הלכות שבת פרק כא הלכה יח
[יח] המחתיך את הירק דק דק כדי לבשלו ה"ז תולדת טוחן וחייב. ובפ"ח כתב רבינו המחתיך את הירק מעט לבשלו הרי זה חייב שזו המלאכה תולדת טחינה. נראה שרבינו מפרש דדוקא נקט (שבת ע"ד): סילקא שחותכין אותה דק דק לבישול וה"ה לשאר ירקות שחותכין אותם דק דק לבישול ואפשר דאפי' הן נאכלות כמו שהן חיות אם חתך אותן דק דק לבישול אסור. ואפשר דאפי' איסור דרבנן לית בהו ואין דרך טחינה בכך והיינו דכדי לומר דמיתסר לרסקן מדרבנן משום דמיחזי כטוחן אהדר אשחת וחרובין לפני הבהמה ומיהו יש לדחות דלישנא דמתני' דפ' מי שהחשיך נקט:

חידושי הריטב"א מסכת שבת דף עד עמוד ב
האי מאן דפריס סלקא חייב משום טוחן. פירש ר"י ז"ל דדוקא בהא שאינו אוכל כמות שהוא חי, אבל בפת וכיוצא בו שראוי לאוכלו לאלתר הרי הוא מותר, וכן הורה רבינו בשם רבו הגדול ז"ל.

חידושי הר"ן (מיוחס לו) מסכת שבת דף עד עמוד ב
האי מאן דפריס סילקא חייב משום טוחן. כתב הרא"ה ז"ל דדוקא סילקא שהוא מחוסר הכשר אחר דהיינו בישול ולאפוקי פת וכל דבר הראוי לאכילה בלא מחוסר הכשר אחר דמותר דאוכלא דאיפרת ע"כ. וכן כתב בעל התרומה דמותר לחתוך בצלים בשבת בין ביד בין בסכין כיון דנאכל כמות שהיא והכין הוא בירושלמי, ומיהו דוקא בשבת הוא דאסור סילקא אבל בי"ט מותר שהרי ניתן לדחות אצל אוכל נפש, ויש מחמירין ואוסרין לפרר פת לתינוק בשבת לפי שהוא מחוסר הכשר אחר, ולא נהיר דכל דטוחן אחר טוחן לית ביה משום טוחן, ומיהו מותר לחתוך ירקות לצורך העופות שהרי אמרו מחתכין הדלועין לפני הבהמה:

שו"ת הרשב"א חלק ד סימן עה
שאלת: אם מותר לפרר פתותי לחם, לתת לפני התרנגולין בשבת? אם איכא למיחש משו' טחינה, או לא?
דמסתבר דשרי, כדקי"ל: דשווי אוכל' משווי. ותנן נמי (שבת קנ"ו ע"ב): מחתכין את הדלועי' לפני הבהמ' כו'. ולא דוקא לפי הבהמה, דסגי לה בחתיכו' גדולות. אלא ה"ה לעופו'. דכל שיווי אוכלא שרי. ואורח' דמילת' קתני. אלא דקשיא לי ע"ז, הא דאמרי' בפ' כלל גדול (ע"ד ע"ב): האי מאן דפריס סילקא, חייב משום טוחן. ואם באנו לומר: דשלא לצורך היום קאמר, אלא כדי לבשלו לערב; וכמ"ש הרמב"ם ז"ל: המחתיך את הירק דק דק כדי לבשל, ה"ז תולדת טוחן. והדבר צ"ע: אי טוחן ממש קאמר, היאך נתיר מלאכה דאוריית' מפני עופות ובהמה? גם מה שכתב הרב ז"ל /הרמב"ם/ לפי*כך, אין מרסקין לא את השחת ולא את החרובין לפני הבהמה, בין דקה בין גסה, מפני שנרא' כטוחן. אבל מחתכין את הדלועין לפני הבהמה, ואת הנבלה לפני הכלבים, שאין טחינה בפירות. לא ידעתי דעתו. שהרי בשבת (קנ"ה ע"א) משמע: דטעמא דאין מרסקין את החרובים, משום דמטרח באוכלא לא טרחין. דחרובין דומיא דשחת כו', כרב, דקיימא לן כותיה. ועוד מאי קאמר: דאין טחינה בפירות? הלא עיקר הטחינה

בפירות היא. כגון: חטים ושעורים. וחרו"בים עצמן פירות הן. ואיך אמר: שנראה כטוחן? ובערוך פירש: פריס סילקה: שהוא כעין כתושה /נראה שצ"ל כתישה/ ואינו כעין חיתול. ובמה שפי' הגאון אלפסי ז"ל במאן סליק סליק: שהטעם מפני הקמח הדק, כתב הרב הכהן ז"ל. דצ"ע, דלא גרעי עצים מסילקא ע"כ.

תשובה: מסתברא: דהא דפריס סילקא, דוקא במחתך דק דק, כדי לאוכלו למחר, או אפי' לבו ביום, ולאחר שעה. לפי שדרכו של סילקא לחתכו דק דק בשערב /אולי צ"ל: בערב/ בשולו. וכל שדרכו בכך, ומניחו לאחר שעה חייב. אבל לאוכלו מיד, מותר. שלא אסרו על אדם לאכול /אולי צ"ל לאכול/ מאכלו חתיכו גדולות או קטנות. דכענין שאמרו (שבת ע"ד ע"א) לענין בורר: היו לפניו שני מיני אוכלין, בורר ואוכל. בורר ומניח לא יברור. ואם בורר, חייב חטאת. ופירשה אביי דה"ק: בורר ואוכל לאלתר. בורר ומניח לאלתר ולבו ביום, לא יברור. ואם בירר, נעשה כבורר לאוצר, וחייב חטאת. דאלמא: כל שאוכל לאלתר, כדרך שדרכן של בני אדם לאכול, אף על פי שיש באותו צד בעצמו חיוב חטאת, בשמניח לאחר זמן, ואפי' לבו ביום, וה"נ דכוותה היא. וכל מה שתפסת על הרב ז"ל, הדין עמך לפי דעת. כי ההיא דאין מרסקין את החרובין, משום מיטרב באוכלא לא מטרחינן היא. כדאיתא התם בפרק מי שהחשיך, גם מה שאמ' שאין טחינה בפירות אלא בתבואה, וסילק' עצמה היא תיובתיה. גם שחת וחרובין לפי דעתי גם בירושלמי אמרו: הדין דשחית תומא, כדמפריך ברישיה משום דש. כדמבחר בקליפתה משום בורר. כי שחיק במדוכתיה משו' טוחן. כדיהי' משקין משו' לש. גמר מלאכתו משום מכה בפטיש אלמא: בשחיקת השום יש בו משום טוחן. ומן הירושלמי ג"כ נלמוד: שהכל תלוי בין עושה ואוכל לאלת', לעושה ומניח לבו ביום. דהא דמפריך ראש של שום, מחייב משום דש ומשו' מכה בפטיש. ואלו לאכול לאלתר, כבר התירו בגמרא בפרק תולין (ק"מ ע"א), דאתמר התם: חרדל שלשו מע"ש למחר, ממחו בכלי ואינו ממחו ביד. ואסיקנא: ממחו בין ביד בין בכלי. והילכך: אף לפרר לפני התרנגולין, שמזונתם עליך, להאכילם מותר לאלתר. דשווי אוכלא משווינן.

שולחן ערוך אורח חיים הלכות שבת סימן שכא סעיף יב
המחתך הירק דק דק, חייב משום טוחן. הגה: וה"ה דאסור לחתוך גרוגרות וחרובים לפני זקנים (ב"י בשם תוספתא). ודוקא פירות וכדומה לזה, אסור. אבל מותר לפרר לחם לפני התרנגולים, דהואיל וכבר נטחן אין לחוש, דאין טוחן אחר טוחן (הגהות מיימוני פרק כ"א ור"ן פרק כלל גדול וסמ"ג). וכל זה לא מיירי אלא בחותך ומניח, אבל אם לאכול מיד, הכל שרי מידי דהוי אבורר לאכול מיד, דשרי (תשובת הרשב"א והר"ן פרק כלל גדול), כדלעיל סי' שי"ט.

משנה ברורה על שולחן ערוך אורח חיים הלכות שבת סימן שכא סעיף יב
(לח) המחתך הירק - תלוש ומדסתם משמע דאפי' בירקות שראוי לאכלן חיינן ג"כ ס"ל דיש טחינה באוכלין:
(לט) לפני זקנים - שאין יכולין ללעסו אם לא יחתכו דק דק ולא אזלינן בתר רובא דעלמא כדלעיל בס"ט לענין
בשר צלי דכיון שהוא גידולי קרקע חמור יותר דעיקר טחינה בגידולי קרקע הוא:

ביאור הלכה סימן שכא סעיף יב
* לפני זקנים - עיין במ"א שכתב דמשמע דלפני מי שיכול ללעסו כך שרי' ולעניות דעתי אין דבריו מוכרחין
דנקט לפני זקנים משום אורחא דמילתא שהם אינם יכולין לאכול אם לא יחתכו דק דק אבל לעולם בדבר שהוא
משום גדולי קרקע שייך בו טחינה בכל גווני וכן נראה מדברי הגר"א בביאורו שכתב מקור לדברי הרשב"א דלאלתר
שרי מהא דאיתא אין מרסקין לא את השחת ולא את החרובין לפני הבהמה משום מטרב באוכלא משמע דאל"ה
שרי והיינו משום דמיירי בלאוכלו לאלתר ע"כ לא שייך בו לאסור משום טחינה כמו דאסרו לענין ריסוק חרובין והרי
הגמרא מיירי שם דהבהמה יכולה לאכול כך דאל"ה היה שווי אוכלא ושרי ואפ"ה היה שייך בו טחינה אם היה
מתקנו לאח"ז וע"כ דס"ל כמו שכתבנו. ודע דאפילו לדעת המ"א שמתיר לחתוך לפני מי שיכול ללעסו כך היינו דוקא

בגרוגרות וחרובין שאין לו צורך לחתוך אבל מה שחותכין ירק דק דק שקורין מזרי"ע וכדומה בעינן דוקא באותה סעודה גם לדידיה [פמ"ג]:

How big is דק דק?

ביאור הלכה סימן שכא סעיף יב
* המחתך הירק דק דק - בגמרא איתא אר"פ האי מאן דפריס סילקא חייב משום טוחן ופירש רש"י פריס מחתכו דק דק וכ"כ התוספות דמיירי **בחתיכות קטנות כעין טחינה** אבל בחתיכות גדולות קצת אין דרך הטחינה בכך וכ"כ הרמב"ם דק דק אך כ"ז לענין חיוב אבל לענין איסור יש ליזהר מאד בזה דכבר כתב בספר יראים להרא"מ דשיעור דקותן לא נודע לנו וכן משמע בב"י דהצריך **לענין היתר אישלאנד"א שיעשה חתיכות גדולות במקצת** וגם יהיה סמוך לסעודה עי"ש:

שו"ת מנחת שלמה חלק א סימן צא
יג. חיתוך פירות וירקות לחתיכות קטנות - בשבת

כתבו הפוסקים דהמבקע בשבת עצים לחתיכות קטנות חייב משום טוחן, עי' מ"ב סי' שי"ד ס"ק מ"א ובסי' שכ"א ס"ק מ"ה. והנה הרמב"ן במלחמות ריש פ"ג דביצה כתב דהמבקע עצים בקופיץ חייב סקילה משום טוחן, ולפי"ז צ"ל **דטעמא שמותר לחתוך בשבת פירות וירקות גדולים לחתיכות קטנות שראויות מיד לאכילה הוא מפני שעדיין צריכים לשיניים הטוחנות אותם**, ושאני ביקוע עצים **שראויים לתפקידם מיד בלי שום טחינה**, גם משום כך מותר לחתוך דק דק מהעובי של צנון וכדומה **הואיל והחתיכות הן עדיין גדולות הזקוקין לשיניים טוחנות** [ועי' בשו"ת אגרו"מ או"ח ח"ד סי' ע"ד מלאכת טוחן אות ג'], אולם החותך עצים דק דק כדרך שרגילים לחתוך עצים דקים ולהדביקם (דיקטים) נראה דשפיר חייב אף על גב שהם גדולים וארוכים, וכמבואר בשבת דף ע"ד ע"ב לענין כוורת, דאף שהם ארוכים חשיב טוחן מפני שהם דקים.

Mashing- is mashing/squishing included in טוחן?

שו"ת אגרות משה אורח חיים חלק ד סימן עד
(ב) האם מותר למעוך ולרסק בננות.

תשובה: ... ולכן לא שייך לאסור ריסוק בננות כדי להאכיל להתינוקות סמוך לאכילתם, אבל בריסוק הבננות נראה שאין לאסור אף לשיטת החזון איש דאין להתיר אף סמוך לאכילה בדק דק כטחינה ממש דענין טחינה הוא כשנעשו

פירוין ורסיין דקין כטחינת קמח וכדומה וזה א"א לעשות ע"י מזלג וכף אלא דנשאר רק חתיכה אחת אך שנעשה רך מאד בלחות הרבה וגם המראה לא נשתנה, והחזו"א בעצמו בד"ה ולהאמור כתב שכעין זה לא הוי טחינה דכתב דמיירי שאינן נפרכין לרסיים אלא נעשין רכין ואין זה טחינה, וכן מסתבר בפשיטות שלכן לא שייך טחינה כלל בריסוק בננות, ולכן לא מובן מש"כ החזו"א דבשחיקת בננות לפני התינוקות בשבת איכא איסור טחינה, ומה שכתב אחר זה לענין חיוב טוחן אין נפקותא בין דבר יבש שמתפרד לרסיים נפרדים ובין דבר רטוב שמתדבק בטחינתו לגוש עב שהרי דבלה וגרוגרות שנכתשין מתדבקים לגוש ומ"מ יש בהן משום טוחן, דל"ד כלל דגרוגרות הא הם תאנים יבשים שנטחן לרסיים אך מפני שיש בהגרוגרות דבר המדביק נדבקים הרסיים זה לזה ואף אחר שנדבקו ניכרין שהם רסיים שנדבקו זה לזה לכן הוא טחינה וכן הוא שחיקת הריפות בקדרה לעולם ניכרין שהם דברים מפורדין שנתדבקו. ואינו כן שחיקת בננות שא"א ע"י שחיקה לעשותן רסיין אלא הוא בכל שחיקה שיהיה לא מתפרדין לפירוין אלא שהוא דבר אחד כמתחלה אלא שנעשה רך מאד בלחות הרבה כידוע וגם בדקנו בעצמנו ששחקנו גרוגרות ושחקנו בננה על ריב אייזין/מגרת/ וראינו שהוא כן. ולכן יש להתיר לשחוק בננות לתינוקות סמוך לאכילתן גם במזלג כדרך שהנשים שוחקות להתינוקות.

והנה גם החזו"א מתיר שם בשינוי והשינוי כתב שהוא בקתא דסכינא או קתא דכף ומזלג, ולכאורה כף עצמו והקתא דכף שוין לענין קושי השחיקה וכמדומני שבכף שהוא עגול מתחתיו קשה יותר לשחוק בו מבהקתא ומ"ט מחשיב הקתא לשינוי ואולי משום שהוא שינוי בעצם מלאכות דעושין בכף ולא בקתא עדיף ליה. ולכן למעשה אם אפשר לשחוק שיהיה טוב להתינוקות גם בקתא טוב לעשות כן לצאת גם שיטת החזו"א אבל אם הוא דבר קשה לפניו מותרת לשחוק גם במזלג. [וק"ק להחזו"א דמשמע דאיכא איסור דאורייתא לשחוק בננות כדרך הנשים בחול איך מתיר בשינוי הא מדרבנן אסרו כל מלאכה בשינוי וצע"ק].

ולגבי לישה מסתבר שאין בזה כיון דלא היה כאן נתינת משקה כדרך לישה אלא שהוא דבוק בעלמא ע"י הליחות שבו.

טוחן אחר טוחן

הר"ן על הרי"ף מסכת שבת דף לב עמוד א
אמר רב פפא האי מאן דפרים סילקא פרים גרסינן כלומר שמחתכו הדק וכדפרשינן קיפה בפרק העור והרוטב (דף קכ א) פירמא דהיינו אותו דק דק של בשר שיורד לשולי הקדירה וכתב הרשב"א ז"ל בתשובה דדוקא במחתכן כדי לאכלן למחר או לבו ביום לאחר שעה הא לאו הכי שרי כדשרי אביי לברור ולאכול לאלתר ולפיכך התיר לפרר פתיית לחם לתרנגולים לתת לפנייהם לאלתר וכדקיימא לן בשלהי מכלתין [דף קנה א] דשוויי אוכלא משוין ובספר המצות (סמ"ג) התירו לפי שאין טחינה אחר טחינה:

ביאור הגר"א אורח חיים סימן שכא סעיף יב
ודוקא כו' דאין. תוספתא (שבת יד:טז) מוללין את המלול כו' והוא הדין לכל מלאכה כמ"ש שם:

תוספתא מסכת שבת (ליברמן) פרק יד הלכה טז

אין מרסקין דבילה וגרוגרת וחרובין לפני זקנים בשבת אבל מרסק הוא ביד של סכין בעץ הפרוד ואינו חושש המולל מלילות מערב שבת מנפח על יד על יד ואוכל אבל לא בקנון ולא בתמחוי המולל מלילות מערב יום טוב מנפח בקנון ובתמחוי אבל לא בטבלה ולא בנפה ולא בכברה כדרך שעושה בחול ר' דוסתיי בר' ינאי אמ' משם ר' ליעזר **מוללין על המלול ומציעין על המוצע ואופין על האפוי ומבשלין על המבושל**

חזון אישן נז

הא דאין טחינה בפת, היינו שאין טוחן אלא בהפרדה של חיבור טבעי, אבל הפרדה של חיבורי בני אדם אינו בכלל טוחן, אפילו בחיבור דבר שלא נטחן מעולם אלא בא לעולם מפורד.

(אגלי טל טוחן כא-

<https://www.hebrewbooks.org/pdfpager.aspx?req=14401&st=&pgnum=182>

אין טוחן אחר טוחן כיון שהטוחן אמור להיות על גידולי קרקע, וכיון שנטחן כבר ניתק החיבור לקרקע, או החשיבות של עיבוד שמעבירו מעולם התבע לעולם של בני אדם)

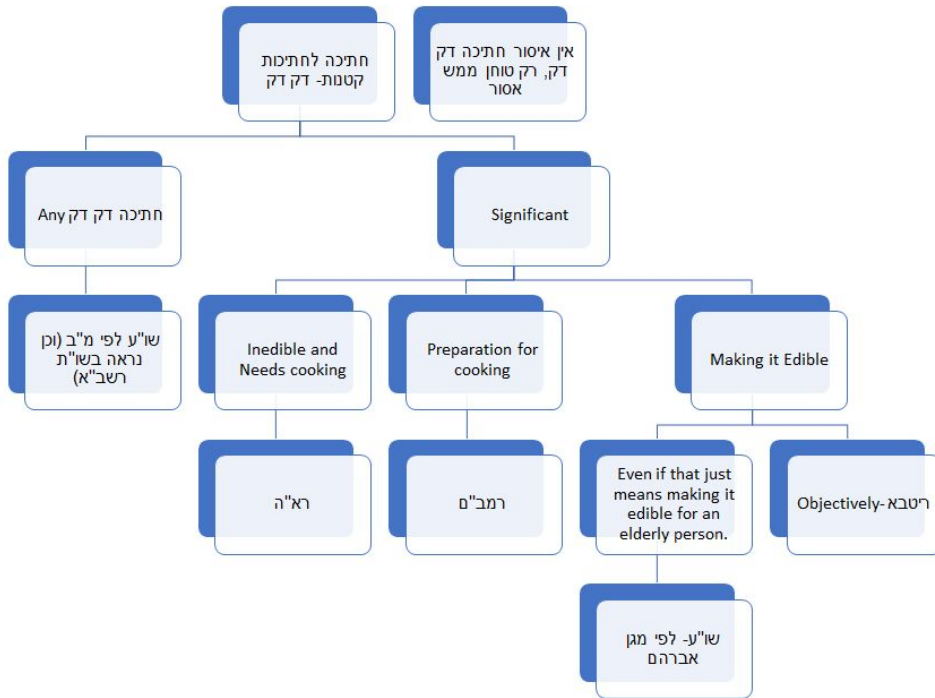
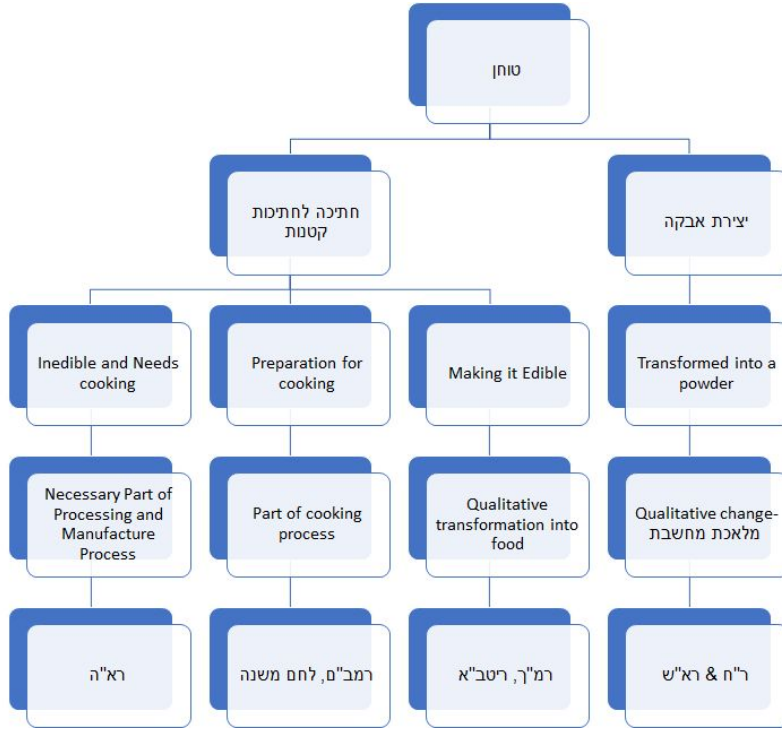
נ"מ

שולחן ערוך אורח חיים הלכות שבת סימן שכא סעיף ח
אין כותתין מלח במדוך של עץ, אבל מרסק הוא ביד של סכין ובעץ הפרור ואינו חושש. **הגה: ודוקא מלח הגס, אבל מלח שהיה דק מתחלה ונתבשל ונעשה פתיתין, מותר לחתכו בסכין כמו שחותך הפת (כל בו).**

שולחן ערוך אורח חיים הלכות שבת סימן שב סעיף ז
טיט שעל בגדו משפשפו מבפנים דלא מוכחא מלתא לאתחזויי כמלבן, אבל לא בחוץ דדמי למלבן ומגררו בצפורן.
ויש מפרשים דהני מילי לח, אבל יבש אסור דהוי טוחן.

רבי עקיבא איגר אורח חיים סימן שב סעיף ז
[שו"ע] יבש אסור דהוי טוחן. לכאורה יש לדון כיון דמתחיל היה מפורר וע"י יבשות נדבק ונעשה מחובר יחד דאין טחינה אחר טחינה כדלקמן סי' שכ"א ס"ח בהג"ה:

מתיבתא ברקיעא: לעילוי נשמת הרב בן-ציון בן הרב יחזקאל ואסתר מרים

מתיבתא ברקיעא: לעילוי נשמת הרב בן-ציון בן הרב יחזקאל ואסתר מרים

